1 Yon
1 Yonlo Mande Tabango

Yon ngu kuli dogoni yeyingo, ngu naluno nguno, ene nga so uyi koleteloga, nga nakangolo, Esiya melako oni simoo bale nowoondoyemo hamoo teyingo, ngulo soweyoyunowolo. Ngu nalungga ngu, Yon ene Epesas endemo nguno oluwolo.

Nga buk ngalo mande gumgum ingoweloyi, ngu ngandilo ooloote:

Hamoo ingondudu oolengo ngu, nga so uyingga ngano ooloote. 1:1-4.

Solu himi ngulo mande damoni, ko ooleli ngulo mande damoni, ngu ngandilo elo ingowanggo. 1:5–2:17.

Ene komo Kristuslo mundi tetenggoku simoo bale, ngulo ingondale teyilo mande ewolo. 2:18-29.

Nooledodo eyingo, noole mete Anut nangoni ngu wilikolo, ko Setanlo nangoni nguya wilikowato. 3:1–4:6.

Anutndo ngu nowoondoyi teweloyi damoningga, ngulo sembuli oolengo. Ngu damoningga ngu gome oolengo, ngulo noole ngudodo ngundilo nangge, doboogulinayimbolo nowoondoyi yunolo, ngulo ingowato. 4:7–5:5.

Oo kabusagobo mande eyingo, Yesus Kristus oowooyi bingami elo okooweloyi, ko suwoo suwoo sugi sugi keda oluweloyi, ngulo mande. 5:6-21.

Suwoo Suwoo Keda Oluweloyi Ngulo Mande

1 Nga mandega suwoo suwoo keda oluweloyiga
ngu, noolendo wesiyolo elo etuyelootetoku
ngu. Nga oo nga kulimi oolengo oluwoku,
ngu noole ingolo, doongenayimbo nguya
kenowootowo. Noole kandenayimbo nguya
dowoolo kenowootowo.*
2 Ngu Suwoo Suwoo Oluweloyi Kedaga ngu,
tunoo oolengo endesina tunootetoni, noolendo
ngu kenowootowo. Ngundilo ngulo, ngu Su-
woo Suwoo Keda Oluweloyiga, ngulo mandeni,
yeno wesiyolo, elo etuyelooteku ngu. Ngu ene
kulimi enengo eweyi Anut tanggeyimo oode,
ngunonggo, ene nooleno tunootetoni, noolendo
ene kenowootowo.
3 Noolendo ene kenolo, mandeni nguya kuli
ingolo, ngulo noolebana, yeno nguya, ngulo man-
deni elo etuyelootetoku ngu. Nguno ngu, ye
nguya enengo mandeni ngu ingolo, nooleno om-
butoyiga, nooledodo nowoondonayi gulanangge
yewato. Ngunonggo, noolengo bidodo nowoon-
donayi gulanangge Awanayimo yelo, ko, enengo
Nangoni, Yesus Kristusdodo, goboolo oluwato.
4 Noole mande nga nakangootetoku, ngulo
noolengo oni oni tetetokungga, ngu gome oolengo
tunooteni.

Noole Komo Solu Himimo Oluwato

5 Anut Nangoni, ngundo mande, nga etoni, in-
gowooto. Ngulo noolebana yeno elo etuyelooteto.

---

* **1:1:** Suwoo Suwoo Keda Oluweloyi Mandega ngu, Yesuslo ngundilo ete.

Ngu ngandilo: Anut ngu solu himi oolengo,
hamoo oolengo, Anutno ooleli bodaga kini.†
6 Ene noolendo ngandilo ewato. Noole Anut-
dodo nowoondonayi goboolo gulanangge elo ngu,
ko, noole suwoo ooleliko endeyowatoku ngu,
ariya, noolengo mandega etetoku, ngu ebe gana-
gana oolengo eteto. Yo, noole ngundilo elo ngu,
asa, Anutlo mandeni damoni, hamoongga ngu
nowoondonayimo, nguno ma ooloote.
7 Ene, Anut, enengombo solu himi oolengo.
Ngulo ngu, noole enengo solu himimo endey-
olo, ootoolo ngu, asa, noole doboogulinayim-
boya nowoondonayi goboolo gulanangge siyelo
oluwato. Nguno ngu, Anut Nangoni, Yesus, ngulo
dalo dalowo, ngundo noolengo mbumbuwa
bidodo sonowoolo, andangewoku, ngunonggo
noolengo nowoondonayi gome metemi namboyi
tunootete.
8 Noole mbumbuwa kini, elo ewatoku ngu,
asa, noolengombo noolengo nowoondonayi ngu
ganangolo, ebe ganagana eyinooteto. Nguno ngu,
hamoo mande ngu nowoondonayimo hamoo
oolengo kini.
9 Noolengo mbumbuwa teyingo ngu, suwoo
suwoo, Anutno noolengo biyominayi ngu
yootunolo ewatoku ngu, asa, Anutndo newende
hamoomonggo, noolengo mbumbuwa andangelo
yokolo, ene noole ma yoyokowa. Kini, Anutndo
enengo damoni gome nenengo, ngunonggo,
nooleno damoni oo biyomi ngu bidodo
sonowooyunolo yoyeni, noole oni gome metemi

† **1:5:** Anut enengo mandeni damoni, ngu nenengo oolengo ngu, solu himi ngundilo.

oolengo tunootewato.
10 Noole mbumbuwa ma tetetolo ewatoku ngu,
asa, noole Anutdodo ebe ganagana oni, elo
oowooye biyomi ewato. Yo, ngundilo etooye ngu,
asa, enengo mandeni, noole nowoondonayimo
hamoo ma ooloote.

2

Kristus Ngu Noolengo Hoolooweyeloyingo

1 Ye nenengo Kristen simoone, no nga man-
dega, yengo nakangoyunootenoku nga ngu, ye
mbumbuwa ma tewelo, elo nakangooteno. Ene
oni gula mbumbuwa tewaku ngu, noolengo
hoolooweyeloyingo oni, ngu Awanayi, Anut
tanggeyimo, eneya goboolo oolooteli. Ngu oni
gome nenengongga, ngu Yesus Kristus.
2 Ngu Yesus Kristusngga, ngundo noolengo
mbumbuwanayi, ngulo kowuli ulungga
koolowoolo, wetinayi andangewolo. Yo, ene
noolengo mbumbuwa ngu andangelo, ko, mela
bidodomo oni simoo balelo mbumbuwaye nguya,
ngu bidodo andangeyunolo hoolooweyelowolo.

Oni Anut Hamoo Ingooteku Ngu, Ene Anutlo Damoni, Ngu Keyoote

3 Ene noole Anutlo mamana mande ngu key-
owatoku ngu, asa, noolengombo Anutlo damoni,
ngu gome oolengo ingowato.
4 Ene oni gulado ewa, no Anutlo gome in-
gootenolo, ene Anutlo mamana mandeni ngu ma
keyolo ngu, asa, ene ebe ganagana oni. Ngundilo
ngulo, Anutlo hamoo mande ngu, ene newen-
demo nguya kini.

5-6 Ene oni gula Anutlo mande ngu gome ingolo,
keyolo ngu, asa, ene newende bidodo Anut in-
olo oolootekungga, ngu hamoo noole ingooteto.
Ndatelo ngulo, noole enedodo Anut newendemo
ulo oolooteto. Ene oni gulado ewa, no Anutdodo
oolootelo, elo ewaku ngu, asa, ene Yesus Kris-
tusndo gome nenengo endeyoyingo, ngundilo
oolengo nenengo endeyowa.

7 Ye Kristen dobooguline, nondo mamana
mande nga keda, amana gula, yengo ma nakan-
golo yunooteno. Kini, nga mamana mandega nga,
ngu yendo kulimi oolengo nga mamana mandega
nga yolo, kandangelo ingowootowo.
8 Ene nga mamana mandega, ataga nondo
yengo nakangootenoku nga, ngu mamana mande
keda gula. Noole ingooteto. Nga ngu, Yesus
Kristus, enengo koni, ngundo nowoondonayimo
ko tete. Ngundilo ngulo, noole gome oolengo
nowoondonayimonggo hamoo ingooteto. Nga
mamana mande kedaga nga, ngu ene hamoo
oolengo, elo ingooteto. Yo, Anutndo Setanlo
ooleli, yeni kinitewelo telo, ngunonggo solu himi
yeni, tunootewelo tete.

9 Ene oni gulado ewa. No solu himimo
oolootenolo, ene dobooyi gulaya sanggili telo,
boguwoowaku ngu, ariya, ene komo ooleliko ulo
ooloote.
10 Ene oni dobooyi nowoondoyi teyinooteku
ngu, ene Anutlo solu himimo ooloote. Solu
himimo endeyolo oode, ene meleno ma solewa.
11 Ene oni gula dobooyiboya newende biy-
omi ingolo, oolootekungga ngu, ene ooleliko

ooloote. Yo, ooleli ngundo ene newende doobengootoni, nguno ene oole erewelo, wenonolo ooloote. Ndatelo ngulo, ooleli ngundo doongeyi kuli doobengolo yokowolo.

12 Ye nolo simoone ngu, Anutndo Kristus oowooyimo, yengo mbumbuwaye kuli andangeyunowolo. Ngundilo ngulo, nondo nga mandega nga, yengo nakangolo yunooteno.

13 Ye awa awaye, ye ngu oningga (Kristus), ngu kulimi oo ma tunooteyingomo oluwolo. Ene oode ombulo ataga, ngudodo oolooteku ngu, ye ngulo damoni ingootenggo. Ngundilo ngulo, nondo nga mandega nga yengo nakangolo yunooteno.

Ye simoo kosiyi, nondo nga mandega nga yengo nakangolo yunooteno. Ndatelo ngulo, ye Setanlo yanggangoni ngu, ye kuli dagawonggoku, ngulo no mande nga nakangolo eteno.

14 Ye simooye galo, nondo yengo nga mandega, nga nakangolo yunooteno. Ndatelo ngulo, ye Awalo damoni, gome oolengo ingootenggo.

Ye awa galo, ye ngu oningga ngu kulimi oo ma tunooteyingomo oluwoku, ombulo ataga, nguya oolooteku ngu, ye ngulo damoni ingootenggo. Ngundilo ngulo, no nga mandega, nga yengo nakangooteno.

Ye simoo kosiyi galo, ye yanggangoyedodo, Anutlo mande ngu yengo nowoondoyemo nguno oolooteku, ngundo ye Setanlo biyomi ngu, ye kuli dagawonggori. Ngundilo ngulo, no nga mandega, nga yengo nakangolo yunooteno.

15 Ye mela ngalo damoni biyomi oowooyingga oolooteku, ngulo nowoondoyemo ma hahangelo

oluwelo. Oni gula, ene mela ngalo damoni biyomi, ngulo hahangelo oolooteku ngu, ariya, ene newendemonggo, Awalo nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu eneno kini.

16 Noole ingooteto. Mela ngalo oni ngulo damoni bidodo ngu; goweye ngalo nowoondoye ulu teweloyi; oo kenomayingoweloyi; enengo oo sitowi ngu kenolo, ngulo oni oni teweloyi damoni, ngu bidodo Awanonggo, ma ombute. Kini, ngu melako oni nganonggo tunootete.

17 Mela ngano oo oolooteku, ngu meladodo kinitemukowa. Yo, hamoo, onilo nowoondoye ulu teweloyi ngulo damoni, ko, doongeye gome teweloyi damoni nguya kinitewa. Ene oni gula, Anutlo manggowo keyolo oolooteku ngu, ene sugi sugi oluwa.

Kristus Yesuslo Me Oni Ngu Kuli Tunootewonggo

18 Ye nenengo Kristen simoone, nga nalungga nga ngu, nalu wenga namoko tete. Kuli, ye Kristuslo me oni gula tunooteweloyi, ngulo mande ingowonggo. Ene ataga, Kristuslo me oni oowooyingga oolengo oolootenggo. Ngulo ngu, noole ingooteto. Nalu wenga, ngu namoko tunootewelo teteku nga, elo ingooteto.

19 Yo, ngundilo oni ngu, noole kewoolonayimonggo, noole yoyokolo satenggo. Ndatelo ngulo, ngundilo oni ngu, noolengo oni nenengo kini. Yo, hamoo, ngu oni ngu noolengo oni tetoyi ngu, ene suwoo suwoo nooledodo oluwato. Ene noole kuli yoyokoyingo, ngulo noole ingooteto. Ngundilo oni ngu, bidodo noolengo oni kinilo ingooteto.

20 Ye kuli, Yuka Kundingiyi yoyingo, ngulo ye
bidodo enengo hamoo mandeni ngu ingootenggo.
21 Ye bine, hamoo mande, ngu ma ingootenggoku, no nga mandega, nga yengo nakangooteno?
Kini, ye hamoo mande ngu kuli ingootenggo.
Ene ye ingoyi! Hamoo mande ngu ebe ganagana mande nguno tunooteweloyi ereremo kini.
Ngundilo ngulo, no nga mandega nga yengo
nakangoyunooteno.
22 Oni oone, ngu ebe ganagana oni? Ngu
oni gidalegado ngandilo etenggo. Yesus ngu
ene Anutlo simoo bale ko yoyoweloyi oni kinilo
etenggo. Ngundilo oni ngu, ene Kristuslo me oni
telo, Anut ko enengo Nangoni, Yesus ngudodo,
kootu inootenggo.
23 Oni gula ene Anut Nangoni kootu inolo
yokowaku ngu, ene eweyi Anut ngudodo kootu
inolo yokowa. Ene oni gula ene Nangonimbolo
newendemo hamoo tewaku ngu, ene eweyimbolo nguya newendemo hamoo telo oluwa.

Yuka Kundingiyimbo Hamoo Mande Ngu Etuyeloote

24 Ye kuli mande ingowonggori. Ngu nowoondoyemo, nguno gome dowootoyiga, sugi sugi
ingonduduwooya oliyi. Ye mande kuli ingowonggoku, ngu sugi ingonduduyemo gome dowoolo
oluwanggoku ngu, Ariya, Yesusndo, eweyi Anutdodo ye soboyelolo, gome yodowootoli, ye eneya
oluwanggo.
25 Kristusndo noolengo sunggi mande, ngandilo
elo gosiyowolo. Ene sugi sugi keda oluweloyiga,
ngu yunowelo, Kristusndo ngundilo ewolo.

26 Nondo nga mandega yengo nakangootenoku
nga ngu, oni ye ganayelolo, ye yoyolo, damoni
biyomimbolo oole, ngu ye etuyelootenggo elo,
ngulo nakangolo yunooteno. Ngulo ngu, ye komo
ingondale teyi!
27 Kristusndo Yuka Kundingiyi ye yunootoni,
yoyingo, ngu yeya ooloootenggoku ngu. Ngundilo
ngulo, yengo ingonduduye ngu ma wenonoow-
elo. Kini, Yuka Kundingiyi, ngundo suwoo
suwoo, oole oo gome ngu etuyelowa. Yuka
Kundingiyi, ngulo mandeni ngu hamoo mande
oolengo, ngu ebe ganagana kini. Ngundilo ngulo,
ye komo Kristusno nowoondoyemo hamoo yang-
gango tetoyiga, ngunonggo, Yuka Kundingiyimbo
oo etuyelooteku ngudodo, ngundiya nangge key-
oyi.
28 Yo, ye nolo Kristen simoone, ye komo
Kristusdodo nangge oliyi. Ngundilo telo ngu,
asa, ene kootusina, tunooteweloyi naluno, noole
ene doongeyimo yanggango dikalo, oyumo ma
yowato.
29 Yendo ngandilo ingootenggo. Kristus, ngu
oni gome nenengo oolengo, elo ingootenggoku
ngu, ariya, ye ngandiya ingoyi. Oni ene damoni
gome nenengo oolengo ngu telo, ene Anutlo
simoongo.

3

Ataga, Noole Anutlo Simoongo Oluwato

1 Ye komo gome ingoyingo yoyi! Ndatelo
ngulo, Awanayi Anutndo noolengo nowoondoyi
oolengo telo, ene newende noole yunowolo. Yo,

Anutndo nooledodo nolo simoonelo ete. Hamoo oolengo, noole Anutlo simoongo! Mela ngalo oni ngundo Anutlo ma ingootenggo. Ngundilo ngulo, noolengo ngudodo ma ingootenggo.

2 Ye Kristen dobooguline, ataga nga ngu, noole Anutlo simoongo telo oolooteto. Ene kootusina, ndatelo oluwatoku, ngu ma tunootewolo. Ene noole ingooteto. Kootusina, Kristus ko ombuteku naluno ngu, noole hamoo oolengo kenolo, noole ene ngundilo oolengo tunootewatolo ingooteto.

3 Oni bidodo, Kristuslo doongetelo, sobowoolo, doongedoongoodoongoo telo oolootenggoku, ngu sungo sungomo nowoondoye gome oolengo yomosiyololootenggo. Kristus, enengombo gome oolengo oolooteku, ngundilo telo oluwanggo.

4 Oni ene mbumbuwa telo endeyooteku ngu, ene Anutlo mamana mande ngu tootoongolo, ma keyoote. Ndatelo ngulo, mbumbuwa teweloyi damoningga, ngundo Anutlo mamana mande ngu tootoongoote.

5 Ye ingootenggo. Kristus ngu oni simoo bale bidodo mbumbuwaye andangeyunowelo tunootewolo. Ene Kristus bungomo, mbumbuwani gula ma oliyingo, elo ingootenggo.

6 Oni gula, newendemo Kristuslo ingolo oolootekungga ngu, ene mbumbuwa damonimo ma oluwa. Ene oni gula mbumbuwa, ngulo damonimo oluwaku ngu, asa, noole tunoo ingowato. Ngu oningga, ngu hamoo oolengo, Kristus ma kenolo ingoyingo, elo ingowato.

7 Ye nolo Kristen simoone, ye ingondale teyi! Kinitetoni ngu, oni gulado ye ganayelowanggo. Ye ingoyi, Kristus, ene oni gome nenengo oolengo.

Ngulo ngu, oni ene damoni gome nenengo teteku
ngu, ene ngudodo oni gome nenengo.
8 Kulimi oolengo, Setando mbumbuwa telo
oluwoku, ngundilo nangge, ombulo, ataga, ngu-
dodo mbumbuwa tete. Ngundilo nangge, oni
simoo bale weti mbumbuwa tewelo, hahangelo
tetenggoku oni, ngu Setanlomu. Ngundilo ngulo,
Anut Nangoni, ngundo ombulo, Setanlo damoni,
koni biyomi ngu toongoolo, yokowelo ombulo,
tunootewolo.
9 Oni gula, ene Anut Nangoni telo ngu, ene
mbumbuwa damoni biyomi ngu ma telo endey-
olo oluwa. Ndatelo ngulo, Anutlo mande damoni
ngu ene newendemo oolooteku ngulo. Ngundilo
ngulo, ene mbumbuwalo damonimo ma oluwa.
Ndatelo ngulo, ene Anut Nangoni oolengo.
10 Ndawu oningga ngu, Anut simoongo, elo
noole ingowelo ngu, ko, ndawu oningga, ngu
Setanlo simoongo, elo ingowelo ngu, ariya, noole
ngandilo ingowato. Oni ene mande damoni gome
nenengo ngu ma keyootekungga ngu, ene Anut-
lomu kini. Ngundilo nangge, oni ene dobooyi
ma nowoondoyi tetekungga ngu, ene Anutlo oni
ngudodo kinilo ingowato.

Oni Dobooyi Nowoondoyi Teyinoweloyi, Damoni Oolengo

11 Kulimimonggo, ye mande ngandilo
ingowonggori. Noole komo doboogulinayimbolo
nowoondoyi yunowato.
12 Noole Keyinlo damoni, ngundilo ma tewato.
Ndatelo ngulo, Keyin ngu ene Setanlo oni telo
oode, ngulo ene koneyo Ebel, uleni kumoowolo.

Ndatelo telo ngulo, ene koneyo uleyingo? Keyinlo
damoni, ngu biyomi, koneyo Ebello damoni, ngu
gome nenengo oolengo.
13 Ye Kristen dobooguline, mela ngalo oni biy-
omimbo, yeya mundi tetoyiga ngu, ariya, ye
ngulo ma soliyokowelo.
14 Noole ingooteto. Noole dobooguliniayi,
nowoondoyi teyunootetoku, ngulo noole kumoo,
ngulo damoni ngu kuli yokolo, noole ataga, keda
oluweloyimbolo tunootelo ooloottetolo ingooteto.
Oni ene dobooyi ma nowoondoyi tewaku ngu,
ene kumoo, ngulo damonimo ooloote.
15 Oni ene dobooyiboya sanggili telo, newende
biyomi yeteku, ngu ngandilo. Anut doongeyimo
ngu, ene newendemonggo dobooyi uleni kuli
kumoowo. Ye ngu ingootenggo. Oni, ene oni
gula, uleni kumoowaku ngu, ene newendemo
suwoo suwoo keda oluweloyiga ngu Anutnonggo
ombuteku, ngu eneno kini.
16 Yesusndo enengo keda oluweloyiga ngu
yokolo, noole hoolooweyelowolo. Noole nguno
ingooteto. Yesusndo, noolengo nowoondoyi telo
kumooyingo, ngu nowoondoyi teweloyi damoni,
ngundo noole etuyeloote. Ngulo ngu, noole ngu-
dodo dobooguliniayi, hoolooweyelowelo, meyelo
oode kumoowato.
17 Oni gula ene mela ngalo oo moole, ene
dobooyi gula kenootoni oo kinitetoni, ngulo ene
ma nowoondoyi telo, oo ngu gula ma inolo ngu,
asa, noole kuli watayi. Anutno nowoondoyi
teyingongga, ngu ene newendemo ma ooloottelo
ingowato.
18 Ye, nolo Kristen simoone, noole mandeno ko

manggonayimbo nangge, doboogulinayimbolo ma nowoondoyi telo ewato. Kini, noole komo nowoondonayi hamoomonggo ngudodo nowoondoyi yunolo, ko gome telo hoolooweyelowato.

Anutno Nowoondoye Hamoo Telo Ngu, Anutlo Ma Sosolewanggo

19 Anutndo newende noole yunootoni, nguno noolendo enengo mandeni hamoo oolengo, ngu keyooteto. Ngundilo ngulo, noole enedodo nowoondonayi goboolo yelo, enengo imakeyingo damonimo oluwato.
20 Ngundilo nangge, noole biyomi gula tetooye, nowoondonayi ngundo ngulo wilikoyelowaku ngu, asa, noolengo nowoondonayi, ngu imakeyingomo oluwa. Ndatelo ngulo, Anutno nowoondoyiningga, ngundo noolengo nowoondonayingga ngu dagate. Yo, hamoo, Anutndo ngu oo bidodo nowoondonayimo oolooteku, ngu ingomukoote.
21 Ye Kristen dobooguline, ene noolengo nowoondonayi, ngundo ma wilikoyelootoni ngu, ariya, noole Anut doongeyimo yanggango dikawato.
22 Ngulo noole oo gulalo Anutno sumoo elo yemboongewatoku ngu, asa, ene oo ngu yunowa. Ndatelo ngulo, noole enengo mamana mande ngu keyolo, ngunonggo ngu noolendo oo teweloyi Anutndo ingooteku, ngu teteto.
23 Enengo mamana mande ngu ngandilo. Noole komo, enengo Nangoni Yesus Kristusno nowoondonayimo hamoo telo, ko, noole komo oni doboogulinayimbolo nowoondoyi yunowato. Enengombo kuli ngundilo ewolo.

24 Ene oni gula, Anutlo mamana mande
ngu keyowaku ngu, asa, ene Anutdodo
goboolo oodoli, Anutndo ngu oningga ngudodo,
newendemo ulo oolooteli. Anut enengo Yuka
Kundingiyi, noole yunootoni, noole Yukani
ngundo etuyelootoni, ingooteto. Anut noole
nowoondonayimo oolootelo ingooteto.

4

Anutlo Yukani, Ko, Yuka Biyomi

1 Ye, nolo Kristen dobooguline, mela nga
bidodomo, ingondudu eyingo oni ebe ganagana
oowooyingga tunootelo endeyootenggoku, ngulo
ngu, ye ngulo mande ngulo nowoondoyemo
hamoo ma tewelo. Ngu oni ngundo, yeno ombulo
ewanggo. Noole Anutnonggo Yuka Kundingiyi
yunootoni, ngunonggo yeno etetolo ewanggo.
Ene ye yuka bidodo nowoondoyemo hamoo ma
tewelo. Kini, ye komo yuka bidodo, tewooyeloya
kenoyi. Ene Anutnonggo, bine ombute, ngundi,
kini bine.
2 Ye mete Anutlo Yuka Kundingiyi, ngu
ngandilo ingowanggo. Oni bidodomonggo
ewanggo, Yesus Kristus ngu kuli oni kilalongo
tunooteyingo etenggoku oni ngu, Anutlo Yuka
Kundingiyingga, ngudodo oolootenggo.
3 Ngundilo nangge, oni bidodo, Anutndo Yesus
melako, ngano ma suleyoyingo, elo etenggoku oni
nguno, yuka gula eneno ooloote. Ene Anutlomu
kini. Ngundilo oni ngu, Kristuslo mundimundi
oni ngulomu. Kuli, ye Kristuslo me oni ombuwalo
etoyi ingowonggori. Ene kuli ombulo, ataga,
melako ngano oolooteku nga.

4 Ye nolo Kristen simoone, ye ngu Anutlomu,
ngulo yendo ngu ingondudu eyingo oni ebe gana-
gana, elo etuyeloyingo ngu, ye kuli wongooyi
uyingo. Ndatelo ngulo, Yuka Kundingiyingga,
ye nowoondoyemo oolooteku, ngulo yanggan-
goningga, ngundo Setanlo yanggangoni melako
ngano oolooteku, ngu kuli dagate.
5 Ngu oni ngu, ene mela nogo ngalo oni.
Ngundilo ngulo, enengo mande biyomiye ngu-
dodo, mela ngalomu nangge. Ngulo ngu, mela
ngalo oni biyomi, ngundo ngu, enengo mande
biyomi etenggoku, ngu ingootenggo.
6 Noole ngu Anutlomu. Oni ene Anut ingootenggokungga, ngundo ngu, ene noolengo mande ngudodo ingootenggo. Ene Anutlo oni kini ngu, ene noolengo mande ngudodo ma ingowanggo. Ngu sunggigano nguno, noole ingooteto. Hamoo mande yukani, ko, ebe ganagana mande yukani, ngu nenengo oolengo wilikolo ingowato.

Nowoondoyi Teyingo Damoningga, Ngu Anutndo Ngulo Sembuli

7 Ye Kristen dobooguline, noole komo dobooguline yimbolo nowoondoyi tewato. Ndatelo ngulo, oni dobooyi nowoondoyi teyingo damoningga, ngu Anutlo damoni oolengo. Oni ene nowoondoyi teweloyi damoningga, ngu keyowaku ngu, ene Anutlo nangoni telo, ko, ene Anutlo damoni ngudodo, gome watayi tewa.
8 Ene oni dobooyi ma nowoondoyi tewaku ngu, ene Anutlo damoni ngudodo, ma ingoote. Ndatelo ngulo, Anut ngu ene nowoondoyi teyingo damoningga, ngulo sembuli oolengo.

9 Anutndo ngu noolengo nowoondoyi telo,
enengo Nangoni gulanangge yeni, ene melako
ngano ombulo, noole enengo kedaga, ngu yunow-
elo ombuwolo. Noole nguno ingooteto. Hamoo
oolengo, Anut ene noolengo nowoondoyi ulungga
oolengo tewolo, elo ingooteto.
10 Noole koletelo, Anutno nowoondoyi ma teyi-
nowootowo. Kini, koletelo Anutndo noolengo
nowoondoyi yunowolo. Ndatelo ngulo, Anut
enengombo nangge, newende noole yunolo,
enengo Nangoni yeni, melako ngano ombulo,
ngundo noolengo mbumbuwanayi andangelo
yokowelo ombuwolo.
11 Ye Kristen dobooguline, ngu damoninggano
nguno, Anutndo noolengo nowoondoyi
yunoyingo ngu etuyeloote. Ngundilo ngulo, noole
ngudodo komo doboogulinayimbolo nowoondoyi
teyunowato.
12 Oni gulado ene Anut kuli ma kenowolo. Ene
noole doboonayi nowoondoyi yunowatoku ngu,
asa, Anut nooledodo oluwa. Yo, Anutno nowoon-
doyi teyingongga ngu, nooleno gome nenengo
enggedodo teloluwa.
13 Anut enengombo, enengo Yuka Kundingiyi
yunoyingongga, nguno noole ingooteto. Noole
enedodo oodooye, ene ngudodo nooleno oluwalo
ingooteto.
14 Noole enendo oo tewoku ngu kenolo, ngulo
mandeni wesiyolo ngandilo elo etuyelooteto.
Awando enengo Nangoni yeni, mela ngalo oni
simoo bale bidodo, ko yoyowelo ombuwolo.
15 Oni gulado ngulo mandeni elo ewa, Yesus
ngu Anut Nangoni, elo ewaku ngu, ariya, Anut-

ndo ngu oningga, ngu newendemo ulo, ngudodo
oodoli, ko Anutndo ngu oningga ngudodo, gob-
oolo oolooteli.
16 Ngundilo ngulo, noole hamoo ingooteto.
Anutndo noolengo nowoondoyi teyingongga, ngu
ingolo, noole ngulo nowoondonayimo hamoo
tewa. Anut ngu nowoondoyi teyingo damoni,
ngulo sembuli oolengo. Oni ene nowoondoyi
teyingo damoningga, nguno oolootekungga ngu,
asa, ngu oningga ngu, ene Anutdodo oodoli,
Anutndo ngu oningga ngudodo newendemo ulo
ngudodo oluwali.
17 Nowoondoyi teyingo damoningga ngu,
nooleno gome nenengo oolengo tunootewaku
ngu, asa, noole mela ngano oolootetokuno,
ngundilo damoningga, yanggango ulungga
tunootelo, nguno noole Kristus enengo kilalongo
oolooteto. Ngundilo ngulo, noole kootusina,
wilikoyeloyingo nalu ulungga nguno ma
sosolewato.
18 Oni ene dobooyi nowoondoyi telo
oolootekungga ngu, ene dobooyiboya ngu
ma sosolewa. Kini, ene nowoondoyi
teweloyi damoningga, ngu gome oolengo
tetoni tunooteteku ngu, asa, ngundo
sosoleweloyingga, ngu keyolo andangetoni
toongewa. Sosoleyingo, ngulo damoni ngu
ngandilo. Oni ene mbumbuwani tewoku,
gumi biyomi yoweloyimbolo ingondudu telo,
ngulo sosolete. Yo, hamoo, oni sosoletoyiga
ngu, noole ingooteto. Nowoondoyi teweloyi
damoningga ngu, eneno gome nenengo oolengo
ma tunootetoni, ooloote.

19 Anutndo koletelo oolengo, noolengo
nowoondoyi yunootoni, ngulo noolebana
doboogulinayimbolo, ngudodo nowoondoyi
yunowato.
20 Ene oni gulado ewa, no nowoondone Anut
inootenolo, ene dobooyiboya newende biyomi
yewaku ngu, asa, ngu oningga, ngu ene ebe
ganagana ewolo. Ndatelo ngulo, oni gula ene
dobooyi kenolo, ngulo ene nowoondoyi ma teyi-
nowaku ngu, asa, ene Anut ma kenoweloyingga,
ngu ngudodo, newende inoweloyi, ngu ereremo
kini.
21 Nga mamana mandega nga ngu, noole Kris-
tusnonggo yoyingo, ngu ngandilo. Oni gula, ene
newende Anut inolo ngu, asa, ene komo dobooyi
ngudodo newende inoni.

5

Anutlo Nowoondoyemo Hamoo Teyingo, Ngundo Mela, Ngalo Yanggangoni Dagatenggo

1 Oni bidodo, Yesus, Anutlo Nangoni, ene oni
Anutndo noole ko yoyowelo elo sunggi yeyingo,
ngulo nowoondoyemo hamoo telo, ene Anutlo
simoongo oolengo telo oolootenggo. Yo, hamoo,
oni bidodo ngu, enengo nowoondoye ngu awaye
ngu inolo, ngunonggo, enengo simoongo ngu-
dodo nowoondoye yunootenggo.
2 Ngundilo nangge, noole nowoondonayi, Anut
inolo, ngunonggo, noole enengo mamana mande
ngu keyolo ngu, asa, noole ngu damoningga,
nguno ingooteto. Noole Anutlo simoongo, ngulo
ngudodo nowoondoyi yunooteto.

3 Ene noole Anutlo mamana mandeni ngu
keyowatoku ngu, ariya, noolengo nowoondonayi
ngu Anut inolo, ngulo enengo mamana mandeni,
ngu keyoweloyi, ngu kowuli kini.
4 Oni bidodo Anutlo simoongo telo ootoolo,
ene mela ngalo damoni biyomi ngu andangelo
yokowonggori. Noole Anutno nowoondonayimo
hamoo tetetoku damoningga, ngunonggo, noole
ebeno yanggango telo, mela ngalo damoni biyomi
ngu dagateto.
5 Onendo, ene ebeno yanggango telo, ene mela
ngalo damoni biyomi ngu dagawo? Oni, ene
Yesus ngu Anut Nangoni, ngulo newendemo
hamoo tewokungga, ngundo ene mela ngalo
yanggangoni, ngu dagawa.

6 Yesus Kristus ene sono (kundingiyi)
sonowooweloyi, ngulo damonimo ngudodo
ombulo, ko, enengo dalowo de mombinonggo
wendootoni, ngudodo ombuwolo. Ene sonolo
damoni, ngunonggo nangge, ma ombute. Kini,
ene sonolo damoni, ko, dalolo damonimo
ngudodo ombuwolo. Yuka Kundingiyi ngu, ene
mande hamoo nangge eweloyi, ngulo sembuli.
Yo, Yuka Kundingiyi, ngundo ngu Kristuslo
damoni, wesiyolo elo noole etuyeloote.
7-8 Ngundilo ngulo, mande kabusa ngu bidodo
Yesuslo elo yootunoote. Ngu ngandilo: Yuka
Kundingiyi, sono, dalo ngu oo kabusaga, ngundo
Yesuslo damoni, nenengo tunoo etuyeloote.

9 Onindo mande elo wesiyootoyi, noole in-
gooteto. Ene Anutndo mande, elo wesiyooteku,
ngundo ngu, onindo mande etenggoku, ngu

hamoo oolengo dagate. Anutndo nga mandega ewoku nga, ngu ene enengo Nangonimbolo mande ewolo.

10 Oni, ene Anut Nangoni, ngulo newendemo hamoo teteku ngu, asa, ngu oningga ngu, ene Anutndo mandega wesiyolo ewokungga, ngu ene kuli newendemo ingowolo. Ene, oni Anutno newendemo hamoo ma teyingo ngu, ene Anut Nangoni, ngulo mandeni hamoongga Anutndo eteku, ngulo newendemo hamoo ma tete. Ngu damoningga nguno, enengo newendemo hamoo, ngu andangelo yokootoni, ngulo ene Anutdodo ngandilo ewa, Anutndo ebe ganaganalo ete.

11 Ngu hamoo mandega Anutndo elo wesiyooteku, ngu ngandilo. Anutndo ene kuli suwoo suwoo keda oluweloyiga, ngu yunowolo. Ngu kedaga, enengo Nangonimo oolooteku, ngu Anutndo noole yunoote.

12 Oni, ene Anut Nangoni, ngu woologongolo ngu, ene ngu keda sugi sugi oluweloyiga ngu yowa. Ene oni Anut Nangoni, nguno ma woologongolo ngu, asa, ene ngu kedaga ngu ma yowa.

Noole Ingooteto. Noole Suwoo Suwoo Keda Oluweloyiga Ngudodo Oolooteto

13 Nondo nga mandega nga, yengo nakangolo yunooteno. Ndatelo ngulo, ye Anut Nangoni, ngulo ingootoyiga, nowoondoyemo hamoo tetoni, ye nguno hamoo ingootenggo. Ye ngu suwoo suwoo keda oluweloyiga, ngu kuli yowonggolo ingootenggo.

14 Ngulo ngu, noole Anutlo ingondudu ngu keyolo oode, ngunonggo noole oo gulalo Anutno

yemboongewatoku ngu, ariya, Anutndo noolengo
yemboongengga ngu hamoo ingowa. Ngundilo
ngulo, noole Anutlo ma sosolewato. Kini, noole
mete Anut tanggeyimo oolouwato.
15 Nguno noole ingooteto. Ene noolengo
yemboongeyingongga, ngu bidodo ene ingowa.
Ngundilo ngulo, noole ngu ingooteto. Noole
eneno oo gula yunoni, elo yemboongewatoku
ngu, asa, ene oo ngu noole yunootoni yowatolo
ingooteto.

16 Oni gulado dobooyi gula ngu mbumbuwa
tetoni, kenolo ngu, ene Anutno ngu oningga,
hooloowelo yemboongetoni, ngulo Anutndo
enengo mbumbuwani andangelo yokolo,
enengo keda oluweloyi ngu inowa. Ene
oni ene mbumbuwa tewelo hahangelo
oolooteku, oningga ngu, hooloowelo
yemboongeweloyimbolo ma eteno. Ngundilo
weti mbumbuwa, ngulo oni kumoolo, Setanlo
ende de nombo ma kumooweloyingga, nguno
uwelo teteku, ngulo yemboongeyilo ma eteno.
17 Damoni bidodo nenengo kini, ngu damoni,
ngu bidodo mbumbuwa. Ene weti mbumbuwa
gidalega, ngundo oni yoyeni, Setanlo ende de
nombono ma uwanggo.

18 Noole ingooteto. Oni bidodo, Anutlo
simoongo telo oolootenggoku ngu, ene mbum-
buwalo damoni, ngu ma keyolo oolootenggo.
Ndatelo ngulo, Anut Nangoni enengombo enengo
simoongo gome soboyeloote. Ngundilo ngulo,
Setando kandeyi, ngu onino nguno yelo ma yo-
dowoowalo ingooteto.

19 Noole ingooteto. Noole ngu Anutlo simoongo
oolooteto. Ene oni mela bidodomo ngu, Setando
ngulo tabango telo oolootelo ingooteto.
20 Yo, hamoo, noole tunoo ingooteto. Anutlo
Nangoni, ngu kuli ombuyingongga ngu, ene
noole ingondudu gomemu yunoweloyimbolo om-
buwolo. Ngunonggo ngu, noole ngu Anutga,
ngu hamoo oolengo gome watayi. Noole Anut
hamoongga ngudodo, enengo Nangoni Yesus
Kristus, ngudodo goboolo oolooteto. Hamoo
oolengo, ene Anut oolengo, ene keda sugi sugi
oluweloyi, ngulo sembuli.
21 Ariya, ye nenengo Kristen simoone, ye komo
ebe ganagana anut ngulo yengombo, yengo gome
soboyeloyi! Ngu hamoo oolengolo eteno.

Anutlo Sumange Mande Keda
The New Testament in the Karo Dialect of the Rawa Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Karo long Niugini

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Karo (Rawa) (Rawa)

Dialect: Karo

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
7f046ea9-a034-5c64-a5df-39d92fed8ae7